-1-

ההורים מממנים את שילוב ילדיהם החריגים

מאת יולי חרומצ'נקו

כתבת "הארץ" לענייני חינוך

יום לפני ההחלטה של בית המשפט העליון בעתירות "חוק השילוב" נשמע חגי ש' מיואש. בבית הספר של בתו, בת 10, נאמר לו שמשרד החינוך לא יקצה שעות סיוע לילדתו בשנה הבאה, ללא קשר להחלטה שיקבל היום בית המשפט. "שילמתי כבר 40 אלף שקל מכיסי עבור שירותי סייעת ואני מרושש", אומר חגי, "משרד החינוך מנסה להכריח אותנו לעבור לחינוך המיוחד בכוח". לטענת חגי – שעתר באוגוסט שעבר לבג"ץ יחד עם הורים נוספים לילדים עם מוגבלויות, בדרישה להכריח את משרד החינוך ליישם את חוק השילוב – מנסה משרד החינוך בחודשים האחרונים לקבוע עובדות בשטח לקראת השנה הבאה, ולמנוע שילוב בפועל של ילדים עם מוגבלויות בחינוך הרגיל על ידי קיצוץ דראסטי וביטול שעות הסיוע המגיעות להם. לעתירה של חגי הצטרפו מבחינת העותרים, ביטול שעות הסייעת הן עיקוד מתוכן של חוק השילוב כולו.

בתו של חגי, "עותרת 1" בעתירה לבג"ץ, לומדת בכיתה ד' בבית ספר רגיל בגוש דן. היא סובלת מ–PDD – הפרעת התפתחות הגובלת באוטיזם. בגיל 4 וחצי, מספר אביה, הוצאה מגן לחינוך מיוחד אחרי שהיה ברור להורים שהיא הולכת ודועכת. בעקבות המעבר לגן רגיל וטיפול אינטנסיווי בתנועה היא החלה להיפתח לסביבתה, ויכולות התקשורת והתפקוד שלה השתפרו באופן מרשים.

המשך בעמוד א12

דורנר. העליון יחליט היום

למנויי הארץ

עקב שינוי במועד הורדת מוסף השבת לדפוס, יופץ המוסף לכל המנויים, החל משבוע זה, ביום שישי.

הנהלת הארץ

-2-

ההורים מממנים את שילוב ילדיהם החריגים

המשך מעמוד א1

השיפור לא מגע מוועדת ההשמה אליה הופנתה לפני העלייה לכיתה א' להפנות אותה שוב למסגרת של חינוך מיוחד. "המפקחת על החינוך המיוחד במחוז הודיעה לנו שבחינוך הרגיל לא נקבל שום שירותים וסיוע", מספר חגי, "אבל אם נלך לבית ספר של החינוך המיוחד נוכל לקבל הכל". התעקשותו של חגי ותוות דעת חיובית של הגננת גרמו לכך שהילדה לומדת בימים אלה בבית ספר רגיל, אלא שאת מחיר השילוב נאלצים לשלם ההורים – משרד החינוך הקצה להם רק 24 שעות סייעת מתוך יותר מ-30 להם זקוקה הילדה. סכום של 1,500 שקלים מדי חודש, שעליהם להשלים עבור הסייעת, כבר גרם לבני הזוג לפרוט את חסכונותיהם. אבל החשש של ההורים הוא שאפילו הזכות הזו תילקח מהם – בבית הספר נאמר להם שמרגיעות משרד החינוך לשנה הבאה היא לבטל בכלל את מתן שעות הסייעות לילדים המשולבים בחינוך הרגיל, או להקצות אותן רק לילדים הסובלים מנכות פיסית.

לדברי חגי, הימצאותה של סייעת לצד בתו במהלך הלימודים קריטית להצלחת שילובה. "סייעת עוזרת למי שיש לו PDD להבין מה קורה סביבו מבחינה חברתית, להתבטא באופן נכון, לתווך בין הילד לסביבה", אומר חגי, "בלעדיה קשה לדמיין שילוב".

מתן שירותי סייעות לילדים המשולבים בחינוך הרגיל הוא רק אחת מדרישות העותרים. לב העתירה היא הדרישה שילד עם מוגבלות שמשתלב במערכת החינוך הרגילה יקבל לידיו את התקציב שהוא זכאי לו אילו היה מושם בחינוך המיוחד. תלמיד במסגרת החינוך המיוחד עולה למערכת על פי שמונה מילד עם מוגבלות המשולב בחינוך הרגיל (כ-5,000 שקלים ברגיל לעומת 40 אלף שקלים במיוחד, לפי דו"ח מבקר המדינה). למדות זאת, טוענים ההורים העותרים, ניכרת מדיניות עקבית מצד משרד החינוך להפנות כמה שיותר ילדים לחינוך המיוחד, ולהקצות כמה שפחות כסף ושירותים בצורת שעות סייעת לילדים המשולבים בחינוך הרגיל. "האגף לחינוך מיוחד הוא אנטי-שילובי בגלל ניסיונו לשמר את כוחו", אומרת אילאיל לדד מארגון ית"ד, המאגד הורים לילדים עם תסמונת דאון.

בנוסף, שיטת התקצוב כיום לילדים שמשתלבים במערכת הרגילה אינה מתחשבת כלל בילד ובצרכיו, אלא בנויה כנוסחה הכרללת את מספר הכיתות בבית הספר וכמות התלמידים בו. מכאן נובע מצב ולפיו ילדים המשתלבים בחינוך הרגיל מקבלים הרבה פחות תקציב ושעות סיוע ממה שהם זקוקים לו, וממה שמקבלים ילדים הלומדים בחינוך המיוחד. את ההפרש נאלצים לממן ההורים. ומי שאינו יכול לממן, יאלץ ללמוד בחינוך המיוחד גם אם אין הדבר מתאים לנתוני התפקוד של ילדו. על כל אלה יצטרך הרכב בית המשפט העליון, בראשות השופטת דליה דורנר, לתת היום את הדעת. "מבחינתנו המאבק הזה לא יסתיים עם הפסיקה", אומר חגי, "אנחנו נצטרך לחזור לבית המשפט עוד ועוד עד שהשילוב יושם".

לפי נתוני משרד החינוך, כ-42 אלף תלמידים לומדים במסגרות החינוך המיוחד וכ-60 אלף בחינוך הרגיל. מתוך סך 2.2 מיליארד שקלים המוקצים לנושא החינוך המיוחד, רק 401 מיליון מוקצים לשילוב תלמידים בחינוך הרגיל. מתוך כ-3,000 משרות של סייעות, רק 850 מוקצות לתלמידי השילוב.

מנהלת האגף לחינוך מיוחד, רות פן, דוחה על הסף את הטענות בדבר קביעת עובדות בשטח מצד האגף ועל מדיניות אנטי-שילובית שלו. לטענתה, כדי ליישם את חוק השילוב במלואו יזדקק המשרד לתוספת תקציב. עוד טוענת פן כי מבחינה מקצועית, סייעות אינן פתרון טוב שכן הן אינן מקצועיות מספיק, וכי הילד עלול לפתח בהן תלות. "תקציב הסייעות לשנה הבאה יישאר כמו שהוא", אומרת פן, "מקצועית, אני לא מוכנה לקבל את האמירה שלא ייתכן שילוב בלי סייעות. בסופו של דבר, הקביעה מי צריך סיוע היא עניין לאנשי המקצוע".

יולי חרומצ'נקו

-3-

בג"ץ השילוב

מאבק עיקש על זכויות מוגבלים

"בג"ץ השילוב" הוא שיאו של תהליך משפטי ומאבק אזרחי שהחל ב-1988, כשנחקק בכנסת חוק החינוך המיוחד, שבו נקבע כי מערכת החינוך מחויבת להעדיף שילוב תלמידים עם מוגבלויות בחינוך הרגיל על פני החינוך המיוחד. ב-2000, שנה אחרי שהחוק אמור היה להיות מיושם במלואו, הגישה עמותת ית"ד, הורים לילדי תסמונת דאון, עתירה לבג"ץ, בטענה שהחוק אינו מיושם. משרד החינוך טען בתשובה כי הזכות לחינוך מיוחד ניתנת ומתוקצבת במסגרות החינוך המיוחד. הדיון בעתירה נמשך עד אוגוסט 2002, אז קבעו השופטים דליה דורנר ותיאודור אור כי ילד עם מוגבלות זכאי לחינוך מיוחד גם במסגרות החינוך הרגילות. במקביל החל תהליך חקיקת "חוק השילוב", שהוא למעשה פירוט של סעיף בחוק החינוך המיוחד.

באוגוסט 2003 הגישו ית"ד ו"בזכות" שתי עתירות לבג"ץ שדרשו ממשרד החינוך חלוקה שיוויונית של תקציבי החינוך המיוחד ליתר בת הילדים המשולבים במערכות הרגילות. עתירה שלישית, שהוגשה על ידי כמה הורים לילדים עם מוגבלויות בראשות לאה נתן-מוציא, דרשה להורות למשרד האוצר להעביר למשרד החינוך את הסכום הדרוש לשילוב הילדים בחינוך הרגיל. בדיון בעתירות הצליחה השופטת דורנר לעודד עליה את זעם הממשלה והכנסת, בטענה שהיא מתערבת בשאלות של חלוקה תקציבית שאינן בסמכות ביהמ"ש. בפסיקתה בעתירת מרציאנו, בינואר האחרון, חויבה המדינה להוסיף 120 מיליון שקל לתקציב השילוב. הפסיקה היום בשתי העתירות הנותרות שאותרו תהיה האחרונה של דורנר לפני פרישתה לגמלאות.

יולי חרומצ'נקו